

економік. наук. 08.00.01. – М., 2005. – 192 с. 9. Ткач А. Інституціональні елементи ринкової інфраструктури // Управління сучасним містом. – 2005. – №1 – 2/1 – 6 (17 – 18). – С. 43 – 50. 10. Ляшенко В. І. Інституціонально-теоретическіе предпосылки введения специальных режимов хозяйствования в переходных экономиках // Проблемы экономики и управления. – 2004. – №1–2. – С. 11 – 37. 11. Вишневська М. К. Реформування системи оподаткування в умовах ринкової трансформації економіки / Автореф. дис. ... канд. екон. наук. Спеціальність 08.01.01: економічна теорія. – Харків, 1999. – 20 с. 12. Маркс К. Ницета философии Т. 4. // К. Маркс, Ф. Энгельс. – Соч. 2-е изд. – С. 165 – 185. 13. Цвих В. Ф. Группы интересов, их институты та організації в громадянському суспільстві // Людина і політика. – 2002. – №3(21). – С. 33 – 46. 14. Беленцов В. Н. Системный подход к классификации форм собственности на факторы производства // Экономика промышленности: Сб. науч. тр. / Отв. ред. В. П. Вишневский. – Донецк: НАН Украины. Институт экономики промышленности, 2005. – С. 257 – 268. 15. Буле-ев И. П. Предприятие в системе общественных отношений: институциональный аспект: Монография. – Донецк: НАН Украины. Институт экономики промышленности, 2006. – 424 с. 16. Беленцов В. М. Економічна власність у системі основних факторів розвитку макроекономічної системи // Науковий вісник "Економічні науки". – 2007. – Вип. 9. – С. 278 – 292. 17. Пронюк Н. В. Національне законодавство і його роль у демократичних перетвореннях в Україні / Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. – К.: Київськ. нац. унів. ім. Т. Шевченка. 2004. – 20 с. 18. Запорожан А. Я. Экономическая реализация собственности в рыночной экономике: Дис. ... докт. екон. наук: 08.00.01. – М., 2003. – 352 с. 19. Гальчинский А. Проблемы демократизации экономики // Экономика Украины. – 2005. – №11. – С. 4 – 11. 20. Гонта О. І. Інституціональні передумови транснаціоналізації економічних систем // Вісник Донецького університету. Серія В: Економіка і право. – 2002. – №1. – С. 19 – 25.

Стаття надійшла до редакції
07.03.2008 р.

УДК 332.14

Хоменко Я. В.

АЛЬТЕРНАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

In the article the alternative strategies of stable economic growth are proposed. They have some advantages, because they take into account peculiarities of Ukrainian regions development, their potentialities and reproduction conditions. The strategies assume the creation of appropriate conditions for extensive reproduction, enterprise innovation, harmonious human development and environment protection.

Сьогодні все частіше аргументується доцільність використання стратегічного підходу до вирішення питань регіонального розвитку. Сучасна стратегія розвитку становить комплекс правил ухвалення рішень і способів переведення регіональної системи зі старого положення на нове, що забезпечує ефективне виконання її призначення [1, с. 138].

Ретельний вибір стратегії дозволяє своєчасно з'ясувати сильні та слабкі боки розвитку території, визначити потенційні можливості й загрози та обрати пріоритетні напрями, які дадуть їй можливість отримати суттєві переваги у майбутньому.

У сучасних умовах господарювання, коли змінюються умови розвитку продуктивних сил, політико-правові аспекти ведення бізнесу, система соціально-економічних відносин, ціннісна орієнтація суспільства, повинна змінитися і цільова орієнтація стратегій. Вони мають забезпечувати перехід країни та її регіонів до сталого розвитку й економічного зростання. Отже, питання розробки відповідних стратегій залишається на порядку денному сучасних наукових досліджень.

Питання переходу держави до сталого економічного зростання активно опрацьовують російські науковці та економісти. Робоча група Національної економічної ради кожен рік публікує результати своїх досліджень з цієї проблематики. Науковці вважають, що оскільки економічне зростання визначається рівнем і характером продуктивних сил, то саме на основі управління їх розвитком доцільно будувати систему економічних індикаторів та стратегію розвитку [2]. Науковці інституту економіки РАН запропонували концепцію стратегічної відповіді Росії на виклики нового століття, що зорієнтована на формування інформаційно-індустріальної економіки, яка забезпечує високу якість життя населення, збереження незалежності та територіальної цілісності держави [3].

В Україні питання стратегічного розвитку держави та її регіонів вивчають фахівці Науково-дослідного економічного інституту, Ради з вивчення продуктивних сил НАН України, Інституту прогнозування тощо. Так, О. Черевко на прикладі Черкаської області визначає стратегічні напрями комплексного соціально-економічного розвитку регіону та обґрунтовує першочергові заходи щодо забезпечення ефективного використання його ресурсного потенціалу [4]. З. Варналій аргументує доцільність розробки державної стратегії консолідації регіонів України, що дозволить забезпечити динамічний, збалансований соціально-економічний розвиток держави [5]. О. Бойко-Бойчук узагальнює передовий досвід окремих регіонів країни у сфері розробки ефективних стратегій розвитку [6]. При цьому слід зазначити, що в наведених дослідженнях відсутні рекомендації щодо вибору стратегій, спрямованих на забезпечення економічного зростання й, особливо, на досягнення його усталеності.

Мета статті полягає в розробці альтернативних стратегій забезпечення сталого економічного розвитку в регіонах України з урахуванням їх специфіки, рівня розвитку, циклу відтворення та типу економічного зростання.

Як наукове обґрунтування альтернативних стратегій зростання були використані результати попередніх досліджень автора [7; 8]. Їх основу складає групування регіонів України відповідно до рівня розвитку та характеру економічного зростання. З урахуванням виділених груп пропонуються наступні стратегії:

стратегія інтенсифікації економічного зростання;
стратегія підтримки та стабілізації економічного зростання;

стратегія "реанімації" економічного зростання.

Кожна з них ураховує специфіку регіонів тієї групи, для якої вона призначена (таблиця). Автор звертає увагу на те, що їх не слід розглядати як догму, це лише системне представлення рекомендацій, які стосуються розвитку того чи іншого територіального сегмента та покращання умов відтворення його соціоекономічної системи. Вони визначають сценарії розвитку, оптимальні на даний час. У них закладено деякі ідеї, реалізація яких дозволить надати імпульс економічному зростанню. Всі вони можуть бути доповнені, вдосконалені, розширені та змінені з урахуванням точки зору представників територіальних органів управління. Можлива також і їх компіляція.

Таблиця

Альтернативні стратегії забезпечення сталого економічного зростання в регіоні

Тип стратегії	Група регіонів	Мета	Головне завдання	Домінуючі фактори
Стратегія інтенсифікації економічного зростання	високорозвинені регіони з інтенсивним або сталим зростанням економіки	створення умов для збереження інтенсивного / сталого зростання економіки з мінімальним рівнем навантаження на природне середовище	перехід від екстенсивного до інтенсивного типу відтворення завдяки гармонізації технологій підприємств усіх галузей економіки	інновації; технологія; знання; капітал; трудові ресурси
Стратегія підтримки та стабілізації економічного зростання	середньорозвинені регіони, що потребують підтримки та стабілізації економічного зростання	створення умов для довгострокового сталого зростання економіки	посилення відтворювального циклу регіональної соціо-економічної системи за рахунок диверсифікації її соціально-економічної бази та розвитку міжрегіонального партнерства	капітал; трудові ресурси; інновації
Стратегія "реанімації" економічного зростання	проблемні регіони з низькими перспективами зростання	пожвавлення розвитку території та створення умов для економічного зростання	реанімація відтворювального циклу регіональної соціо-економічної системи завдяки ефективному використанню унікальних властивостей ресурсного потенціалу території	капітал; трудові ресурси; природні ресурси

Для успішного вибору стратегії необхідно:

- визначити тенденцію розвитку соціо-економічної системи регіону (зростання, стабілізація, спад);
- з'ясувати потенційні можливості її основних компонентів;
- ідентифікувати фактори, здатні позитивно впливати на її відтворення, рівень розвитку та характер зростання (слід пам'ятати, що не всі з них однаково впливають на систему);
- визначити обставини, які можуть посилити чи послабити базові тенденції розвитку регіону;
- визнати соціальний та екологічний аспекти обов'язковими пріоритетами стратегії;
- вивчити основні потреби територіального суспільства: представників бізнесу, органів місцевого саморядування та населення.

Перш ніж розкрити сутність кожної з них, зазначимо, що всі вони розроблені з урахуванням основних законів сталого розвитку та зростання регіональної соціо-економічної системи,

які були розглянуті в попередній праці автора [9]. Забезпечити стаке економічне зростання в цих стратегіях передбачається за рахунок зміни або коригування відтворювального циклу регіональної системи.

1. Стратегія інтенсифікації економічного зростання.

Цей вид стратегії рекомендовано для промислово розвинутих регіонів, наявною загрозою розвитку яких виступає проблема стану природного середовища. Її ключова ідея полягає у трансформації відтворювального циклу регіональної соціо-економічної системи на новий якісний рівень завдяки гармонізації технологій виробництва усіх галузей економіки. Гармонізація має синхронізувати цикли відтворення всіх компонент системи з урахуванням вимог соціальної стабільності, екологічного добробуту та економічного зростання. Чинне виробництво не має суперечити законам існування соціо-економічної системи та порушувати її відтворювальну цілісність.

Стратегія передбачає зміну так званої серцевини соціо-економічної системи – процесу виробництва через нові технологічні рішення, які забезпечать його гнучкість, зробить менш ресурсоемним і більш наукоємним. Знання, інновації та інформаційні ресурси дозволять трансформувати технологічний цикл виробництва таким чином, що будь-який ресурс системи в разі його зменшення або подорожчання може бути замінений йому подібним. А оскільки знання не обмежені у своїх теренах, відповідно, економічне зростання, забезпечене за їх рахунок, також не буде обмеженим.

Технологічна переорієнтація на основі нових знань за виробничою функцією є потенціалним джерелом економічного зростання, оскільки дозволяє отримати так звану технологічну ренту – надприбуток, пов'язаний із високим технологічним рівнем виробництва [10, с. 39]. Він особливо важливий для розвинутих регіонів, що мають великий потенціал, який можна ефективно використати тільки за умови достатнього рівня фінансування. У зв'язку з цим технологічна рента є досить цікавою для великих промислових структур.

Стратегія інтенсифікації економічного зростання дозволить сформувати базис "нової економіки". В цьому контексті її головне завдання полягає в сприянні процесу дифузії нововведень. Розвиток технологій буде проходити тим інтенсивніше, чим більш конкурентними будуть умови, в яких функціонують економічні агенти, й чим ефективніші мотиви до втілення інновації та результатів науково-дослідницької діяльності. Інтенсивність цих процесів буде залежати від стимулів, що діють у економіці.

У процесі створення сприятливих умов для впровадження нових технологій необхідно, в першу чергу, підвищити культуру комерційного використання прав інтелектуальної власності, патентування та ліцензування результатів НДР, а також відкрити в суспільстві інноваційну культуру. В рамках цієї стратегії доцільним вважається створення центру комерціалізації і трансферту технологій. Його завданнями можуть бути моніторинг та експертиза наукоємних проектів, правовий захист інтелектуальної власності, формування бази для комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності, пошук партнерів або інвесторів.

Рушійною силою НТП є ринок, який регулює попит на товари та їх пропозицію. Успіх будь-яких нововведень залежить від того, наскільки їх потребує суспільство, а не компанія-виробник. Тому процес управління впровадженням науково-технічних досягнень має базуватися, в першу чергу, на попиті споживачів. Продукт необхідно розглядати як похідну функцію споживання. Головний принцип тут – первинність потреб відносно продукту.

Підтримку та субсидування наукоємного експорту слід розглядати як пріоритет цієї стратегії. Маючи технологічні інновації, регіон може придбати низку порівняльних переваг, наприклад, експортувати ці інновації та отримувати зайву додаткову вартість через унікальність товару. Це також є різновидом технологічної ренти.

Особливість сучасного науково-технічного прогресу полягає у зміні ролі та місця людини у процесі виробництва. Наразі більшість висококваліфікованих науковців і спеціалістів, які є найманими робітниками корпорацій, асоціацій, консорціумів та консультативних фірм, становлять безпосередню цінність

для цих структур. Саме вони завдяки своєму таланту, ерудиції та професіоналізму здатні генерувати знання, створюючи інноваційний продукт і забезпечуючи високий рівень конкурентоспроможності виробництв. У зв'язку з цим стратегія інтенсифікації економічного зростання має забезпечувати, перш за все, баланс інтересів власників капіталу та інтелектуальної власності. Вона має бути спрямована на формування такого механізму створення й розподілу інновацій, який дозволив би якнайшвидше та з високою ефективністю використовувати у виробництві інтелектуальний і науково-технологічний потенціал регіону.

Одним із головних напрямків цієї стратегії має стати культивування ековідповідальності виробництва. Остання передбачає таке управління життєвим циклом товару, яке забезпечує мінімальний негативний вплив виробника на довкілля на всіх його етапах. Підприємства та науково-дослідні інститути мають провести аналіз життєвого циклу товару разом з проблемою "еко-балансу" з тим, щоб оцінити вплив на екосистему різних виробничих опцій і в перспективі мінімізувати його на всіх етапах циклу.

В ідеалі гармонізація технологій виробництва має мінімізувати навантаження на природну компонента та зберегти її репродуктивну функцію.

Слід зазначити, що це одна з найскладніших стратегій, оскільки реалізувати її може лише регіон, який має достатній економічний, соціальний і природний потенціал. Крім того, вона передбачає складні інноваційні рішення на всіх рівнях та в усіх сферах соціоекономічної системи регіону. Тому тільки високорозвинені території можуть використати її ефективно.

2. Стратегія підтримки та стабілізації економічного зростання.

Основна ідея стратегії полягає в тому, що підтримати та стабілізувати економічне зростання в регіоні можливо за рахунок диверсифікації його соціально-економічної бази через створення й розвиток нових виробництв і напрямків господарчої діяльності. Якщо розвиток регіону забезпечує тільки одне або декілька виробництв, то він знаходиться під загрозою дестабілізації ринку праці, монопрофільної орієнтації економіки та функціональної залежності від дії обмеженої групи економічних агентів. Унаслідок чого виникають структурні диспропорції у його господарчому комплексі. У зв'язку з чим автор вважає, що будь-який регіон повинен мати широку економічну базу для забезпечення високого рівня зайнятості населення та гарантії його прибутків.

Диверсифікація дозволяє зберегти відтворювальну цілісність регіональної соціоекономічної системи та забезпечити її сталий розвиток у довгостроковій перспективі. Однак успіх можливий тільки за умови проведення загальної внутрішньосистемної багатосекторної диверсифікації, що торкається всіх компонент системи.

Обов'язковою умовою є те, що при проведенні диверсифікації треба враховувати потенційні можливості територій і сучасні потреби соціуму. Тому перш ніж її ініціювати, необхідно визначити сектори, що є домінуючими у місцевій економіці у сенсі кількості робочих місць, обсягів продажу, суми податків і зв'язків з іншими місцевими економічними галузями, встановити, наскільки вони пов'язані з зовнішнім середовищем регіону, чи повністю використовується їх потенціал. Далі всі трансформції можна сконцентрувати навколо двох напрямків. Перший пов'язаний із створенням та розвитком підприємств, які можуть функціонувати на базі діючих господарчих структур або виконувати для них обслуговуючу функцію. Другий напрямком пов'язаний зі створенням виробництв, продукція яких може користуватися попитом не тільки на внутрішньому ринку, а й на ринках сусідніх регіонів і країн. Тому вони будуть у більшій мірі орієнтовані на світовий ринок. При цьому треба враховувати, що наразі попит надзвичайно мінливий, споживачі висувають високі вимоги до якості, новизни та технологічного рівня товарів і послуг.

Чим багатший регіональний ринок, тим більше шансів утримати його баланс, тому в рамках стратегії підтримки та стабілізації економічного зростання необхідно створювати умови для його ефективного функціонування. Для цього слід максимально застосувати всі потенційні сили регіону,

стимулювати чесну конкуренцію, підтримувати малий і середній бізнес, забезпечити економічну безпеку підприємств і сприяти впровадженню прогресивних методів ведення бізнесу. При цьому важливо не тільки надати певну свободу економічним агентам, а й сформувати відповідний механізм господарювання. Цей процес має супроводжуватись підвищенням якості інституційного середовища. Високий рівень інституційного розвитку економіки забезпечить "прозорість" діяльності компанії, дотримання контрактних обов'язків, справедливість конкуренції та обов'язковість виконання законодавчих актів. Інституційні реформи надзвичайно важливі для формування сприятливого інвестиційного клімату, необхідного для накопичення виробничого та людського капіталу.

Процес диверсифікації економіки території буде тим ефективнішим, чим більш кваліфіковані кадри задіяні в ньому. Тому його принципово важливо починати за наявності управлінської команди, яка розуміє і знає його сутність. Крім того, бізнесова спільнота та територіальна громада також мають підтримати дану ініціативу. Як бачимо, цей процес стосується як економічної, так і соціальної сфери. У зв'язку з цим диверсифікація освітніх програм, збільшення числа видів і типів навчальних закладів, їх переорієнтація на потреби ринку, укріплення системи професійної підготовки та перепідготовки кадрів розглядаються як перспективні напрямки диверсифікації соціальної сфери.

У рамках даної стратегії автор приділяє особливе значення проблемі адекватності та збалансованості розвитку господарчого комплексу регіональної системи, тому базовою умовою її стабілізації й переходу до сталого типу зростання вважає досягнення цієї адекватності в її різних сферах та галузях. У цьому контексті перспективним напрямком стратегії вважається розвиток підприємств сфери послуг і високотехнологічних галузей промисловості.

Поза будь-яким сумнівом процес створення високих технологій – це шлях обмеженої кількості сфер. Домінанту у сфері фундаментальних та прикладних досліджень поки що зберігають розвинені регіони країни, але можливість застосування їх результатів на практиці має бути у всіх. Тому регіонам із середнім рівнем розвитку рекомендується використовувати так звані "інноваційні коридори" [2, с. 17], розвивати співпрацю з центрами високих технологій та НДІ для того, щоб переймати їх передовий досвід і йти шляхом їх розвитку.

Для посилення розвитку можна застосовувати не тільки внутрішні ресурси території, а й залучати зовнішні. Тому важливим завданням стратегії стає розвиток регіонального партнерства. У зв'язку з чим необхідно передбачити механізм стимулювання міжрегіонального співробітництва. Розвитку цього співробітництва, як визначає 3. Варналій, може сприяти реалізація таких заходів:

поглиблення виробничої кооперації підприємств різних регіонів;

розробка спільних інноваційно-інвестиційних проектів, регулярний обмін інформацією про потреби суб'єктів господарювання в інвестиціях і створенні нових підприємств;

об'єднання зусиль у створенні транспортних коридорів; здійснення наукових досліджень і соціологічних опитувань з цієї проблематики, проведення конференцій, семінарів, зустрічей, круглих столів та інших організаційних заходів для вироблення ефективних рішень і узгоджених документів [5].

Слід пам'ятати, що регіони і так взаємопов'язані в рамках єдиного економічного простору країни. Продукція більшості з них може знайти попит тільки на всеукраїнському ринку, тому укріплення господарчих зв'язків між ними тільки посилить результативність економічних процесів, що в них відбуваються.

Узагальнюючи вищесказане, можна стверджувати, що ця стратегія передбачає швидше екстенсивний тип відтворення, оскільки збільшення валової додаткової вартості в регіоні забезпечується за рахунок залучення зовнішніх ресурсів створення нових виробництв.

3. Стратегія реанімації економічного зростання.

Стратегію "реанімації" рекомендовано використовувати тим регіонам, які мають серйозні соціально-економічні проблеми та низькі перспективи зростання. Ситуація настільки

складна, що впровадження заходів зі стимулювання економічного зростання в них навіть не має сенсу, у зв'язку з чим у рамках стратегії необхідно обмежитися лиш заходами, спрямованими на створення умов для його появи. Перш за все, слід вирішити основні проблеми регіонів, які стримують зростання, і тільки потім зайнятися його стабілізацією.

Ключова ідея стратегії полягає у визначенні унікальних властивостей ресурсного потенціалу території, ефективне використання яких дозволить їй отримати певні переваги. Головне – дотримуватися принципу індивідуалізму: територія має відрізнятися від інших у своєму розвитку. Це допоможе привернути до неї інтерес інших економічних агентів і потенційних інвесторів. Таким чином, можна реанімувати її відтворювальний цикл. Необхідно також чітко з'ясувати, які економічні та соціальні переваги вона може отримати найближчим часом від подібного шляху розвитку.

У рамках стратегії слід визначити можливість переносу виробництва з інших територій, для чого потрібно створити сприятливий інвестиційний клімат і сформувати умови господарювання, достатні для приходу нових економічних агентів та інвесторів. Це можна забезпечити через надання їм певних пільг і підтримки з боку територіальних органів управління. Поновлення та активного розвитку потребує й інфраструктура території.

Доцільно також стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу. В малорозвинених регіонах саме цей тип бізнесу має стати основою їх економіки. Вирішення потребує й проблема покращення стану довкілля.

Таким чином, запропоновані стратегії дозволяють реалізувати державну політику сталого економічного зростання на регіональному рівні. Їх перевага полягає в тому, що вони розроблені з урахуванням особливостей розвитку регіонів України, їх потенціалу та умов відтворення. Всі вони передбачають створення умов для розширеного відтворення, переходу підприємств до нового технологічного укладу, всебічного розвитку особистості та покращення стану довкілля.

Література: 1. Шеховцова Л. С. Стратегическое целеполагание регионального развития: междисциплинарный подход // Экономический вестник Ростовского государственного университета. – 2006. – Т. 4. – №3. – С. 134 – 139. 2. Экономический рост в Российской Федерации: проблемы и перспективы // Российский экономический журнал. – 2003. – №3. – С. 10 – 24. 3. Стратегический ответ России на вызовы нового века / Под общ. ред. Л. И. Абалкина. – М.: Экзамен, 2004. – 608 с. 4. Черевко О. В. Стратегічні напрями комплексного соціально-економічного розвитку регіону // Зб. наук. пр. "Формування ринкових відносин в Україні" / Наук. ред. І. К. Бондар. – К., 2006. – Вип. 9(64). – С. 104 – 108. 5. Варналії З. Регіональний розвиток України: проблеми та пріоритети // Економіст. – 2005. – №6. – С. 24 – 27. 6. Бойко-Бойчук О. Стратегії розвитку міст України. – К.: Універ. вид. "Пульсари", 2002. – 156 с. 7. Хоменко Я. В. Про можливість дослідження характеру економічного зростання в регіонах України // Сб. науч. тр. "Город, регион, государство экономика-правовые проблемы градостроения" / НАН Украины: Ин-т экономико-правовых исследований. – Донецк: ООО "Юго-Восток, Лтд", 2007. – С. 61 – 79. 8. Хоменко Я. В. Оцінка рівня розвитку регіонів України // Економіка і право. – 2007. – №3(19). – С. 25 – 30. 9. Хоменко Я. В. Деякі аспекти теорії побудови та функціонування соціоекономічної системи регіону // Зб. наук. пр. "Формування ринкових відносин в Україні" / Наук. ред. І. К. Бондар. – К., 2007. – Вип. 9(76). – С. 150 – 156. 10. Захарченко В. П'ятий цикл індустріального (постіндустріального) розвитку і формування промислових територіальних систем // Економіка України. – 2005. – №11. – С. 38 – 45.

Стаття надійшла до редакції
19.05.2008 р.

УДК 339.13

Ігнатюк А. І.

БАР'ЄРИ ВХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА СВІТОВІ ГАЛУЗЕВІ РИНКИ

The nature, types of barriers to entry the world markets are studied, the possibilities of establishing a strategic barriers by foreign companies are analyzed in the article.

Процеси глобалізації світового економічного розвитку та пов'язана з нею інтернаціоналізація капіталу призводить до необхідності залучення національних підприємств у конкурентну боротьбу на різних сегментах світових галузевих ринків. Саме успішна участь підприємств у ринкових відносинах на міжнародному рівні забезпечують на сьогоднішній день найбільші прибутки, а для країн, до яких належать дані підприємства, високий рейтинг у світовому економічному просторі.

Разом з цим входження на міжнародні ринки українських підприємств стає однією з гострих проблем сьогодення для України. Багато економістів пов'язують дану проблему з неконкурентоспроможністю вітчизняних підприємств. Але, на погляд автора, це питання є набагато ширшим та охоплює не лише проблеми конкурентоспроможності. З одного боку, дійсно, не так уже й багато переваг у вітчизняних суб'єктів підприємницької діяльності. З іншого ж – практика конкурентних відносин свідчить, що не має й бажання з боку існуючих на світових ринках фірм бачити нових конкурентів у вигляді українських компаній. Зарубіжні компанії мають більший досвід щодо ведення конкурентної боротьби, зокрема, шляхом створення як стратегічних, так і нестратегічних бар'єрів входження на ринок нових конкурентів, у тому числі й українських компаній.

За даними Держкомстату України, за січень – листопад 2007 р. експорт українських товарів склав 44 448,9 млн. дол. США, а імпорт в Україну – 54 041,1 млн. дол. США. Порівняно з відповідним періодом 2006 р. експорт збільшився на 27,9%, імпорт – на 34,2%. Від'ємне сальдо становило 9 592,2 млн. дол. (у січні – листопаді 2006 р. – 5 515,1 млн. дол.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту складав 0,82 (у порівняному періоді 2006 року – 0,86). [1] Це свідчить про те, що більше іноземних компаній виходить на українські ринки, ніж навпаки.

Тому дослідження існуючих у світовій практиці бар'єрів входження на ринки має актуальність як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Ознайомлення з теоретичними підходами щодо сутності та видів бар'єрів надає можливість уникати й долати їх на практиці для українських підприємств.

Найбільш ґрунтовно бар'єри входження фірм на ринки товарів і послуг досліджували такі економісти, як Дж. Бейн, Дж. Стіглер, М. Портер, які визначили сутність та види бар'єрів; російські економісти С. Б. Авдашева, Н. М. Розанова, А. Д. Вурос, що досліджують бар'єри входження на російські ринки, а також українські науковці В. Д. Базилевич, О. О. Костусев, Г. М. Філюк, які аналізують іноземний досвід та українську дійсність, розробляють специфічні теоретичні моделі й методи практичної оцінки бар'єрів для антимонопольного регулювання. Разом з цим аналіз існуючих бар'єрів входження на світові ринки, їх сутності та видів, на погляд автора, зроблений недостатньо.

Мета роботи – дослідити існуючі у світовій практиці бар'єри входження фірм на світові галузеві ринки, порівняти їх з теоретичними моделями, а також внести певні пропозиції,